

Recomanacions complementàries a les de salut pública desenvolupades amb i per a la comunitat educativa per millorar la prevenció del SARS-CoV-2 als centres educatius

Resultats del bloc de Recerca Participativa del Projecte Escoles Sentinella 2020-21

Introducció

El projecte de recerca [Escoles Sentinelles](#) es concep com un projecte de recerca participatiu i transdisciplinari on la comunitat educativa s'involucra en les diferents fases del procés de recerca en el paquet de treball de "Recerca Participativa". D'aquesta manera, professorat, alumnat i famílies es converteixen en co-investigadors/es per avaluar, conjuntament amb els i les científics/ques del projecte, la implementació de les mesures de prevenció i control de la de la infecció per SARS-Cov-2 en l'àmbit educatiu. A partir d'aquesta avaluació, la comunitat educativa ha elaborat les seves recomanacions per millorar l'estratègia de prevenció i control, que són complementàries a les de salut pública .

Aquest enfocament participatiu ha estat coordinat pel Living Lab de Salut d'IrsiCaixa, en col·laboració amb els altres centres de recerca d'Escoles Sentinella i el projecte finançat per la Comissió Europea [CONNECT](#). Aquest té com a objectiu vèncer la creença de molts estudiants que pensen que "la ciència no és per a mi" i millorar la percepció de l'alumnat i les famílies envers la ciència i les vocacions científiques. Per assolir-ho, es promouen activitats innovadores basades en contextos reals de la comunitat dels centres educatius que utilitzen el mètode científic per resoldre reptes socio-científics involucrant alumnat, professorat, científics i famílies.

Per part de la comunitat educativa, durant el curs 2020-21 van participar 6 centres educatius (Escola Madrenc, Escola Campclar, Escola L'Escorial, INS Antoni Pous i Argila, INS Consell de Cent i Col·legi Lestonnac), 22 docents i 868 estudiants.

El resultat final van ser 58 recomanacions classificades en 5 categories:

1. Prevenció amb participació de la comunitat educativa i d'altres actors socials
2. Comunicació i educació per a la prevenció
3. Salut física, mental i social
4. Adaptació d'infraestructures i minimització de residus
5. Desigualtats socials

Les recomanacions van ser validades per la comunitat educativa i presentades a la comunitat científica i a representants dels Departaments de Salut i d'Educació de la Generalitat de Catalunya en un Congrés online que va tenir lloc el 3 de juny de 2021. Hi van participar més de 240 estudiants, 16 docents, 15 científics i científiques i 3 representants de la Generalitat de Catalunya.

Durant el congrés es va establir un diàleg entre la comunitat científica, els representants de la Generalitat i la comunitat educativa. L'alumnat va poder explicar les recomanacions elaborades per ells amb professorat i famílies, els experts van compartir evidència científica que en la majoria dels casos corroborava les recomanacions de la comunitat educativa, excepte en algun cas puntual, i els representants de la Generalitat van agrair l'esforç dut a terme i es van comprometre a analitzar els resultats per poder-hi donar resposta en la mesura que sigui possible. Finalment, els/les experts/es de la comunitat científica van compartir les seves aportacions a algunes de les recomanacions del llistat final que es detallen en notes a peu de pàgina.

Llistat final de recomanacions complementàries a les de salut pública desenvolupades amb i per a la comunitat educativa per a la millora de la prevenció del SARS-CoV-2 als centres educatius :

1. PREVENCIÓ AMB PARTICIPACIÓ DE LA COMUNITAT EDUCATIVA I D'ALTRES ACTORS SOCIALS

1A. PARTICIPACIÓ

Recomanacions de millora:		Exemples d'actuacions i polítiques:
#1	Vetllar perquè les normes de prevenció responguin millor a les necessitats i realitats de l'àmbit educatiu i siguin més coherents	<ul style="list-style-type: none"> Facilitar espais participatius inclusius
#2	Promoure la corresponsabilitat en la recerca i la innovació (R&I) entorn la Covid-19.	<ul style="list-style-type: none"> Promoure polítiques de participació ciutadana en la R&I

1B. GOVERNANÇA I NORMATIVES IMPULSADES DES DE L'ÀMBIT ESCOLAR I DES DE L'ADMINISTRACIÓ

Recomanacions de millora:		Exemples d'actuacions i polítiques:
#3	Promoure una millor coordinació entre diferents departaments de l'administració	<ul style="list-style-type: none"> Coordinar les estratègies de prevenció en base a criteris consensuats entre diferents departaments a nivell local, nacional i internacional
#4	Promoure que les normatives s'adaptin als indicadors de prevalença de la pandèmia a les diferents zones geogràfiques ¹	
#5	Promoure que les normatives siguin equitatives per a les diferents etapes educatives ²	
#6	Minimitzar l'impacte en la conciliació laboral i familiar durant els confinaments ³	<ul style="list-style-type: none"> Modificar la normativa que obliga al confinament dels estudiants que han estat contactes i han donat negatiu a la prova de PCR Promoure que les empreses facilitin el teletreball i flexibilitzin i limitin els horaris
#7	Promoure que els protocols dels hospitals facilitin que els menors d'edat puguin acompanyar els adults	<ul style="list-style-type: none"> Visites a malalts terminals de Covid-19
#8	Promoure que les normatives de confinament siguin flexibles per garantir que les persones grans no quedin desateses	<ul style="list-style-type: none"> Permetre que puguin rebre visites de familiars i personal sanitari amb mesures de protecció

¹ Aportació comunitat científica: Tenim evidència que l'escola no deixa de ser un reflex de la incidència de Covid 19 en la comunitat i té un impacte directe. Recomanació molt aplicable

² Aportació comunitat científica: Les normatives s'han d'ajustar a la situació epidemiològica de cada etapa educativa, per tant aquesta recomanació creiem que no seria sempre aplicable.

³ Aportació comunitat científica: S'han vist diversos casos en que a l'acabar el període de confinament hi havia casos positius. Veiem difícil suprimir aquesta quarantena amb una prova PCR. En tot cas caldria fer-ne més.

#9	Regular l'ús de la mascareta ⁴	<ul style="list-style-type: none"> ● Explorar de manera participativa amb la comunitat educativa si cal flexibilitzar l'ús · Comercialitzar només les homologades
#10	Promoure polítiques que facilitin una ràpida producció de vacunes	
#11	Mantenir l'educació presencial i evitar la virtual	
#12	Facilitar l'accés a serveis socials efectius durant períodes de pandèmia	<ul style="list-style-type: none"> ● A serveis d'inserció laboral ● A ajuts econòmics (en especial per a sectors afectats)
#13	Regular l'emissió d'informació confusa i no contrastada, com ara les <i>fake news</i> ⁵	<ul style="list-style-type: none"> ● Certificat d'informació contrastada amb obligatorietat de citar les fonts
#14	Promoure polítiques que contribueixin a incrementar la inversió en recerca per a vacunes i medicaments, així com sobre efectes secundaris per lluitar contra el moviment "antivacunes"	
#15	Millorar les mesures de control de la normativa	<ul style="list-style-type: none"> ● Destinar personal especialitzat com ara patrulles especialitzades

2. COMUNICACIÓ I EDUCACIÓ PER A LA PREVENCIÓ

2A. COMUNICACIÓ

Recomanacions de millora:		Exemples d'actuacions i polítiques:
#16	Millorar la comunicació d'informació perquè sigui entenedora, clara, concisa, objectiva i contrastada incloent, entre d'altres aspectes, les normatives	<ul style="list-style-type: none"> ● Promoure la comunicació directa entre experts i professorat ● Utilitzar diversitat de canals, incloent líders d'opinió o <i>influencers</i> referents dels i les joves, amb previ consens de la comunitat educativa ● Difondre missatges focalitzats en seguretat i no tant en risc i mortalitat i evitar estigmatitzar determinats col·lectius com ara els/les joves que no han estat els únics que no sempre han seguit estrictament les mesures ● Divulgar els beneficis de l'ús de la mascareta · Proporcionar informació transparent en quant a riscos i beneficis de les vacunes
#17	Proposar mecanismes d'interacció escola família alternatius per facilitar l'apropament	<ul style="list-style-type: none"> ● Passejos a l'aire lliure ● Fer entrevistes amb famílies al pati
#18	Crear un mitjà de comunicació oficial i dedicat exclusivament a informar a la ciutadania dels aspectes relacionats amb la pandèmia	<ul style="list-style-type: none"> ● Pàgina web oficial que proporcioni informació entenedora, clara, concisa, objectiva i contrastada.
#19	Contribuir a vèncer la por contra les vacunes i lluitar contra el moviment antivacunes	<ul style="list-style-type: none"> ● Campanyes de conscienciació

⁴ Aportació comunitat científica: Si demostrem, com hem demostrat fins ara, que la transmissibilitat és molt baixa, estem parlant només d'1% a dins de les escoles, i que pràcticament els alumnes que són casos inicials no transmeten la infecció al grup bombolla, podria ser una recomanació que estigués en compte de cara al futur o al menys avaluar, en el context sempre de la incidència de la pandèmia en la comunitat.

⁵ Aportació comunitat científica: La Covid-19 ens ha omplert d'experts i de notícies que han sortit a la llum, i malauradament, hem de conviure amb aquestes *fake news* però cal reforçar des de l'educació la formació en competències per poder discernir entre informació contrastada i no contrastada

2B. EDUCACIÓ

Recomanacions de millora:		Exemples d'actuacions i polítiques:
#20	Promoure la innovació didàctica que contribueixi a millorar l'aprenentatge sense perdre les metodologies vigents que són efectives	<ul style="list-style-type: none"> ● Metodologies d'aprenentatge col·laboratiu
#21	Promoure que les famílies donin suport en el procés d'aprenentatge	<ul style="list-style-type: none"> ● Promoure activitats educatives que fomentin la interacció amb les famílies
#22	Lluitar contra la desinformació, el negacionisme, les teories conspiratòries i opinions no fonamentades en informacions contrastades	<ul style="list-style-type: none"> ● Promoure activitats educatives que contribueixin a desenvolupar competències que ajudin a discernir entre informació contrastada i no contrastada
#23	Promoure que les normes es respectin per responsabilitat i no per obligació tant dins com fora l'àmbit escolar	<ul style="list-style-type: none"> ● Promoure la conscienciació i el treball en equip
#24	Promoure que l'alumnat i les famílies avaluin el model educatiu incloent també les mesures adoptades durant la pandèmia	
#25	Regular el teletreball/educació online del professorat i l'alumnat	<ul style="list-style-type: none"> ● Guia que reculli recomanacions entorn d'aspectes com el límit d'horaris, pautes de comportament, ràtio reduïda, promoció de l'aprenentatge actiu i d'assistència a l'aula digital, configuració de la il·luminació de la pantalla per minimitzar la fatiga...
#26	Evitar el transport del llibre per facilitar el teletreball/educació online	<ul style="list-style-type: none"> ● Explorar, de manera participativa amb la comunitat educativa, com evitar-ho per exemple promovent l'ús del llibre digital amb un bon equilibri entre paper i digital

2C. MODELS ORGANITZATIUS ESCOLARS

Recomanacions de millora:		Exemples d'actuacions i polítiques:
#27	Promoure i mantenir la disminució de les ràtios quan s'acabi la pandèmia per a les matèries amb més dificultats	<ul style="list-style-type: none"> ● Menys alumnat a l'aula física i a l'aula virtual ● Ajudes per desdoblar grups
#28	Promoure l'adaptació de les activitats complementàries perquè respectin les restriccions per evitar cancel·lar-se	<ul style="list-style-type: none"> ● Sortides ● Convivències ● Pràctiques de laboratori ● Extraescolars
#29	Involucrar el personal de seguretat i d'administració en la supervisió i aplicació de les mesures de prevenció	

3. SALUT FÍSICA, MENTAL I SOCIAL

3A. SALUT

Recomanacions de millora:		Exemples d'actuacions i polítiques:
#30	Investigar l'impacte de la pandèmia en la salut a l'àmbit educatiu ⁶	<ul style="list-style-type: none"> ● En addiccions a pantalles ● En el benestar emocional ● En el sobrepès i obesitat ● En d'altres patologies
#31	Millorar el benestar emocional del professorat, alumnat i famílies	<ul style="list-style-type: none"> ● Oferir recursos humans, materials, programes, espais i eines de formació, de suport i de monitorització de l'estat i de les actuacions del centre educatiu ● Facilitar l'accés als serveis de salut ● Proporcionar tècniques de relaxació/meditació.
#32	Facilitar amb més rapidesa els resultats de les proves de diagnòstic	<ul style="list-style-type: none"> ● Resultats ràpids de PCRs quan hi ha un cas positiu
#33	Facilitar l'organització d'activitats d'interacció social als centres educatius amb suport del sector salut	<ul style="list-style-type: none"> ● Proveint proves diagnòstiques als centres educatius
#34	Explorar, de manera participativa amb la comunitat educativa, si cal regular quines mascaretes homologades s'utilitzen	<ul style="list-style-type: none"> ● Per exemple usant-ne de transparents per facilitar la comunicació no verbal, mentolades per evitar males olors, de materials que facilitin la respiració, que no facin mal a les orelles...
#35	Millorar el suport a les famílies amb Covid-19	<ul style="list-style-type: none"> ● Oferir suport psicològic
#36	Promoure hàbits saludables tant des dels centres educatius com des de les famílies	<ul style="list-style-type: none"> ● Facilitar guies amb recomanacions d'activitat física i descripció de beneficis per a diferents franges d'edat
#37	Regular l'ús de gel hidroalcohòlic i promoure l'ús de productes per minimitzar l'impacte que tenen a la pell	<ul style="list-style-type: none"> ● Ús de cremes per compensar que la pell es resseca amb els gels
#38	Facilitar solucions per evitar malmetre les cordes vocals degut a l'ús de la mascareta	<ul style="list-style-type: none"> ● Proporcionar micròfons al professorat
#39	Promoure recerca i innovació per millorar l'efectivitat de les vacunes i minimitzar els possibles efectes adversos que causen	

⁶ Aportació comunitat científica: És un tema que preocupa molt, i que s'han fet estudis ja, i s'ha demostrat que els estudiants, durant el període de pandèmia, han disminuït la seva activitat física degut als períodes de confinament. També s'ha avaluat el consum de pantalles i de passar massa temps amb videojocs... S'ha vist que no és tant l'impacte en aquest sentit sinó més en l'activitat física.

3B. SOCIALITZACIÓ I OCI

Recomanacions de millora:		Exemples d'actuacions i polítiques:
#40	Facilitar la socialització dins els centres educatius perquè els estudiants puguin conèixer i interaccionar amb d'altres estudiants de diferents grups bombolla, en especial a l'aire lliure.	<ul style="list-style-type: none"> • Treballs en grups cooperatius • Explorar, de manera participativa amb la comunitat educativa, si cal flexibilitzar el concepte de grup bombolla per nivell educatiu i no per grup-classe.
#41	Flexibilitzar les mesures d'interacció dins dels grups bombolla	<ul style="list-style-type: none"> • Permetre compartir material prèvia desinfecció
#42	Fer prevenció entorn a les addiccions a les pantalles, especialment entre els adolescents	<ul style="list-style-type: none"> • Campanyes i altres mesures de sensibilització efectives • Explorar de manera participativa si cal definir normatives que regulin l'ús de pantalles
#43	Facilitar la socialització fora dels centres educatius	<ul style="list-style-type: none"> • Facilitar que les famílies facin seguiment de persones del seu entorn social i familiar, especialment persones grans i/o soles • Proporcionar entorns virtuals • Flexibilitzar la normativa, com ara el toc de queda
#44	Minimitzar l'avorriment de les persones que estan confinades soles en aïllament	<ul style="list-style-type: none"> • Facilitar plataformes digitals de manera gratuïta
#45	Flexibilitzar la normativa de mobilitat dins el centre sempre i quan es respectin les normes de distància social, ús de mascareta i desinfecció de mans	

4. ADAPTACIÓ D'INFRASTRUCTURES I MINIMITZACIÓ DE RESIDUS

4A. INFRASTRUCTURES I SERVEIS

Recomanacions de millora:		Exemples d'actuacions i polítiques:
#46	Afavorir que es disposi d'espais que permetin un millor compliment de les mesures de distanciament social	<ul style="list-style-type: none"> • Millorar les infraestructures dels centres educatius Flexibilitzar les mesures atenent a la realitat dels centres
#47	Facilitar recomanacions sobre aspectes de neteja d'espais i material com ara els dispositius digitals.	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborar una Guia de recomanacions que determini els protocols de neteja i la freqüència
#48	Millorar les mesures de ventilació a les aules fins i tot quan s'acabi la pandèmia ⁷	<p>Instal·lar detectors permanents de CO₂ · Promoure el manteniment de bons hàbits de ventilació que siguin flexibles davant de diferents circumstàncies i activitats com ara exàmens, soroll del pati... i que es complementin amb recomanacions per incrementar l'ús de roba d'abric quan sigui necessari</p> <p>Definir limitacions d'aforament per reduir el risc</p>

⁷ Aportació comunitat científica: En quant a instal·lar sensors permanents no ho veiem massa clar ja que és un cost elevat que es pot estalviar, ajuda més a conscienciar (ús temporal dels sensors). El més important és fer ventilació creuada sempre que sigui possible.

		de Covid19 i d'altres infeccions
#49	Promoure la rotació d'espais i l'ús d'espais d'aprenentatge a l'aire lliure	
#50	Fomentar el transport sostenible i que alhora faciliti el compliment de les mesures de prevenció i compleixi mesures de seguretat	Iniciativa ciutadana col·laborativa d'acompanyament de grups d'estudiants amb bicicleta
#51	Vetllar per mantenir obertes les biblioteques i d'altres infraestructures i activitats infantils públiques i privades destinades als més petits i joves	Adaptar-les perquè s'hi compleixin les mesures de prevenció

4B. RESIDUS

Recomanació de millora:		Exemples d'actuacions i polítiques:
#52	Promoure mesures de reducció, reutilització i/o reciclatge de residus derivats de les mesures de prevenció, com ara de la desinfecció amb paper, de l'ús de mascaretes...	Fer campanyes de conscienciació que incloguin per exemple xerrades i acompanyament per part del professorat · Facilitar contenidors específics de recollida

5. DESIGUALTATS SOCIALS

Recomanacions de millora:		Exemples d'actuacions i polítiques:
#53	Promoure polítiques per combatre la bretxa digital per a centres educatius, professorat, alumnat i famílies.	Facilitar dispositius informàtics i garantir la connectivitat Proporcionar formació (personalitzada, multilingüe i amb formats innovadors com ara que promoguin l'aprenentatge entre iguals que fins i tot inclogui programació per desenvolupar eines educatives)
#54	Promoure l'autonomia de centres per a la gestió d'ajuts econòmics en benefici del comerç local	Normes de consum responsable i local prèviament consensuades Compra de productes informàtics a càrrec de cada centre educatiu Prioritzar l'ús de programari lliure
#55	Explorar de manera participativa si cal limitar el consum de productes escassos en situacions de pandèmia	
#56	Facilitar l'accés equitatiu a les mesures de prevenció	Facilitar mascaretes i proves diagnòstiques com ara PCRs gratuïtes o a preu simbòlic
#57	Promoure que els centres educatius col·laborin amb entitats locals per informar les famílies d'entorns més vulnerables.	Col·laboració amb casals, esplais, entitats socials, etc.

#58	Vetllar per disminuir les desigualtats socials que s'han fet més visible durant la pandèmia facilitant un procés de canvi sistèmic.	Ajuts per a famílies que ho requereixin · Minimitzar la segregació escolar promovent la distribució equitativa d'alumnat en situació vulnerable entre centres educatius D'altres actuacions per assegurar el canvi sistèmic
-----	---	--